

Bijdrage Vincent de Kom, herdenking 4 mei 2022

Nationaal Monument Kamp Vught

Vandaag herdenken we alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en in het bijzonder de slachtoffers van Kamp Vught.

Het verhaal van de gevangenschap van Anton de Kom begint op 7 augustus 1944. Op die dag werd mijn overgrootvader opgepakt door de Sicherheitsdienst in Den Haag. Zijn kinderen hadden de trambestuurder gesproken die getuige was geweest van zijn arrestatie. De Kom was opgepakt omdat hij actief was in het verzet. Tijdens de arrestatie droeg hij volgens de bezetters een belastende brief op zak waaruit zijn verzetswerk zou blijken. Anton de Kom had geen schijn van kans gehad. Het voorbalkon van de tram waarin hij zat was ontruimd en ze namen hem mee.

Die avond waren Nel en de kinderen ongerust gaan slapen, omdat hij niet was thuisgekomen voor spertijd. Dat gebeurde wel vaker. Hij vertelde zijn gezin dat hij Engelse bijles gaf die tot laat duurde. Dan bleef hij daar overnachten. De kans was groot dat hij ergens anders mee bezig was. Met verzetsactiviteiten, maar zeker weten we het niet. Hij werd na zijn arrestatie als een ernstig geval beschouwd en de volgende dag gevangen gezet in Scheveningen, in het Oranjehotel.

Die nacht werd er een huiszoeking gedaan bij het gezin thuis. Opeens stonden er mannen in de woonkamer, die Anton's papieren en boeken doorzochten. Een exemplaar van 'Wij Slaven van Suriname', het boek dat hij had geschreven, werd meegenomen. Tegen zijn vrouw zeiden de mannen: "Uw man is gearresteerd, als u niet zegt waar de wapens zijn, wordt hij doodgeschoten."

Anton de Kom was pacifist. Hij was actief in het verzet. We weten dat hij schreef voor de Haagse en landelijke editie van verzetskrant de Vonk. En hielp met distributie. Dat hij opgepakt zou worden was onvermijdelijk. Al in 1943 kwam zijn naam voor in de aantekeningen van een agent van de Documentatiedienst.

Na het Oranjehotel volgde overplaatsing naar Vught, als politiek gevangene. Een medegevangene herinnerde zich Anton de Kom en de velen gesprekken die zij voerden over

de bezetting en Suriname. Of dat klopt weten we niet, want in het officiële verslag stond dat hij in afzondering was opgesloten in de bunker.

Hier werden 'zware gevallen' opgesloten. Zij mochten geen brieven of pakketten ontvangen. Van zijn opsluiting hier in het kamp weten we verder weinig. Hij verbleef er ongeveer drie weken.

32.000 mensen zaten hier in Kamp Vught opgesloten. Vorige week liep ik voor het eerst hier door het voormalige kamp. Gedachten schoten door mijn hoofd. Dat vrijheid opeens weg kan zijn, je wereld bezet is, wat doet dat met een mens?

Voor de meeste van ons in het onvoorstelbaar hoe het geweest moest zijn om hier in Kamp Vught, of elders te worden binnengebracht. Niet wetende wat er zou gebeuren, in totale onzekerheid, vol angst over wat er zou komen. Onvoorstelbaar, ook al hebben we verhalen gehoord en gelezen over hoe het was.

In september 1944 werd De Kom naar het kamp Sachsenhausen gebracht, 35 kilometer van Berlijn. Daarna volgt het concentratiekamp Neuengamme, bij Hamburg. Op 24 april 1945, nog geen maand voor de bevrijding van Nederland (!) is hij in het buitenkamp Sandbostel overleden.

Na de bevrijding volgde voor de familie een periode van onzekerheid zoals velen die gekend hebben. Lang bleef onduidelijk wat er met Anton de Kom was gebeurd. De zoektocht was lang. Pas in 1960, 15 jaar later, kwam er definitief uitsluitsel over zijn lot. Toen werden zijn stoffelijke resten gevonden in een massagraf in Duitsland.

Het verlies van Anton liet in de familie een grote leegte achter. Zijn partner Nel wachtte, op haar stoel in de erker. Uitkijkend naar haar man. Een groot verdriet, leegte en gemis. Oorlog werkt nog generaties lang door.

Dat Anton de Kom in het Nederlandse verzet zat was niet zo vanzelfsprekend, maar voor Anton de Kom was het heel vanzelfsprekend. Ik zal het u uitleggen.

Anton de Kom, geboren in Frimangron in Paramaribo was de zoon van Adolf Damon de Kom en Judith Jacoba Dulder. Zijn vader was nog als tot slaafgemaakte geboren op de plantage Molshoop. Anton de Kom doorliep de Mulo en begon tijdens de Eerste Wereldoorlog als kantoormedewerker bij een Balata-onderneming. In 1921 vestigde hij zich na een omweg

via Haïti en Curaçao in Nederland. Waar hij zijn latere echtgenote Petronella Borsboom leerde kennen met wie hij in het huwelijk trad. Zij kregen vier kinderen: Ad (1926), Cees (1928), Ton (1929) en Judith (1931).

De Kom vertrok in december 1932 met zijn gezin naar Suriname. De situatie van de arme bevolking van Suriname was gedurende zijn tien jaar afwezigheid niet verbeterd maar juist verslechterd. Het koloniaal gezag in Suriname hield hem, vanwege zijn linkse sympathieën en nationalistische ideeën in de gaten. Hij probeerde spreekbeurten te houden over de situatie maar dat wordt hem onmogelijk gemaakt. Uiteindelijk richt hij een adviesbureau op in zijn tuin. Nog geen maand na zijn aankomst werd De Kom gearresteerd. Zijn aanhangers protesteerden en eisten zijn vrijlating. De politie opende het vuur: er vielen twee doden en meer dan dertig gewonden.

De Kom werd na drie maanden eenzame opsluiting, zonder vorm van proces, met zijn gezin op de boot naar Nederland gezet. Door de autoriteiten in Nederland werd hij gezien als een oproerkraai en een communist. De inlichtingendiensten volgde hem. Een normale baan vond hij niet meer, dat werd hem onmogelijk gemaakt. Hij schreef aan zijn boek en hield lezingen over de misstanden in zijn geliefde Suriname, over racisme en onrecht op andere plekken in de wereld.

Zijn boek 'Wij Slaven van Suriname' betekende een radicaal nieuwe visie op de Nederlandse koloniale geschiedenis in Suriname. Voor het eerst schreef iemand uit Suriname een aanklacht tegen de Nederlandse overheid, over de eeuwenlange koloniale uitbuiting, over de onmenselijkheid van de slavernij en de schandalige behandeling van contractarbeiders uit o.a. China, Java en India.

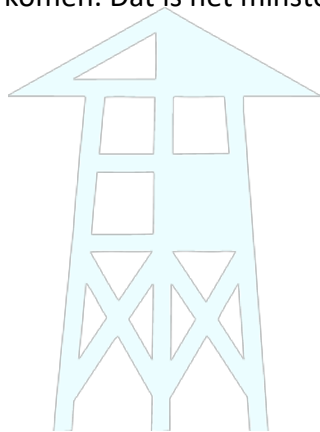
Terug in Nederland intensiveerde hij zijn contacten, die al van vóór zijn vertrek naar Suriname dateerden, met organisaties die opkwamen voor de betere werk- en leefomstandigheden voor arbeiders, met communisten en met nationalistische Indië die zich inzetten voor het recht op zelfbeschikking.

Overal waar hij kwam sprak en schreef hij over het grote onrecht dat zijn volk werd aangedaan. In Nederland werd hij als zwarte man niet voor vol aangezien, het werken werd hem onmogelijk gemaakt. Hoe kon het dat Anton de Kom in het verzet ging terwijl hij zo

doordrongen was van de wreedheden en onmenselijkheden die Nederland in haar koloniën beging?

Het antwoord op die vraag is simpel: Anton de Kom streed tegen onrecht, waar dat ook was. Vóór rechtvaardigheid, voor een betere en vrije wereld. Zowel in Suriname als in Nederland. En dus streed hij in Suriname tegen de bezetter uit Nederland, en in Nederland tegen de bezetter uit Duitsland. Net als zovelen is hij slachtoffer geworden van de onbeschrijfelijk misdadige bezetters. Die misdaden mogen we nooit vergeten. Die onvrijheid mogen we nooit vergeten.

Nu, 77 jaar na onze bevrijding, zit de oorlog nog steeds in ons. Daarom geven we de herinnering van toen door, alsof de oorlog gisteren was. Ook als niemand meer weet wat het is om in een bezet land te leven. En juist als onvrijheid en oorlog weer akelig dichtbij komen. Dat is het minste wat we kunnen doen.

NATIONAAL MONUMENT KAMP VUGHT